

VẤN ĐỀ 7. PHƯƠNG TRÌNH TIẾP TUYẾN

Dạng 1. Phương trình tiếp tại một điểm

• Phương trình tiếp tuyến tại $M(x_0; y_0)$ thuộc $(C): y = f(x)$ có dạng $y = f'(x_0)(x - x_0) + y_0$.

1. Cho hàm số $y = x^3 + 3x^2 - 2$ có đồ thị (C) . Viết phương trình tiếp của (C) biết

a) Tiếp điểm có hoành độ $x_0 = -1$. *Đáp số:* $y = -3x - 3$.

b) Tiếp điểm có tung độ $y_0 = 2$. *Đáp số:* $y = 2, y = 9x - 7$.

c) Tiếp tuyến có hệ số góc nhỏ nhất. *Đáp số:* $y = -3x - 3$.

Dạng 2. Phương trình tiếp qua một điểm

• Để lập phương trình tiếp tuyến của hàm số $y = f(x)$ có đồ thị (C) đi qua điểm $A(x_A; y_A)$, ta có hai cách:

Cách 1: Bước 1: Gọi tiếp điểm là $M(x_0; f(x_0)) \Rightarrow$ Phương trình tiếp tuyến tại M là $y = f'(x_0)(x - x_0) + f(x_0)$.

Bước 2: Vì điểm tiếp tuyến đi qua điểm $A(x_A; y_A)$ nên $y_A = f'(x_0)(x_A - x_0) + f(x_0)$.

Bước 3: Từ đó tìm được x_0 và suy ra được phương trình tiếp tuyến.

• *Chú ý:* Đồ thị hai hàm số $y = f(x)$ và $y = g(x)$ tiếp xúc nhau $\Leftrightarrow$ hệ $\begin{cases} f(x) = g(x) \\ f'(x) = g'(x) \end{cases}$ có nghiệm.

Cách 2: Bước 1: Gọi đường thẳng qua điểm A là $d: y = k(x - x_A) + y_A$.

Bước 2: d là tiếp tuyến của $(C) \Leftrightarrow$ hệ sau có nghiệm $\begin{cases} f(x) = k(x - x_A) + y_A & (1) \\ f'(x) = k & (2) \end{cases}$

Bước 3: Thay (2) vào (1) $\Rightarrow x \Rightarrow k \Rightarrow$ Phương trình tiếp tuyến.

2. Viết phương trình tiếp tuyến của đồ thị hàm số $y = x^3 - 3x + 2$, biết tiếp tuyến đi qua điểm $A(-1; 4)$.

Đáp số: $y = 4; y = -\frac{9}{4}x + \frac{7}{4}$.

Dạng 3. Phương trình tiếp tuyến có hệ số góc cho trước

• Để lập phương trình tiếp tuyến của hàm số $y = f(x)$ có đồ thị (C) có hệ số góc k , ta có hai cách:

Cách 1: Bước 1: Gọi tiếp điểm là $M(x_0; f(x_0))$. Suy ra $f'(x_0) = k$.

Bước 2: Từ đó ta tìm được x_0 .

Bước 3: Áp dụng dạng 1 ta tìm được tiếp tuyến.

Cách 2: Bước 1: Gọi đường thẳng có hệ số góc k là $d: y = kx + b$.

Bước 2: Để d là tiếp tuyến của (C) thì hệ sau có nghiệm $\begin{cases} f(x) = kx + b & (1) \\ f'(x) = k & (2) \end{cases}$

Bước 3: Từ (2) $\Rightarrow x$. Thay vào (1) suy ra b . Từ đó viết được phương trình tiếp tuyến.

Chú ý: Cho đường thẳng $\Delta: ax + by + c = 0, (a^2 + b^2 \neq 0)$. Khi đó

• Nếu d song song với Δ thì d có dạng $d: ax + by + m = 0, (m \neq c)$.

• Nếu d vuông góc với Δ thì d có dạng $d: bx - ay + m = 0$.

3. Cho hàm số $y = \frac{3x-2}{x-1}$ có đồ thị (C) . Viết phương trình tiếp tuyến với đồ thị (C) biết rằng tiếp tuyến song song với $\Delta: x+y-3=0$. *Đáp số:* $y = -x+6, y = -x+2$.

Dạng 4. Hai đường cong tiếp xúc nhau

4. Tìm m để đồ thị hàm số $y = x^3 - x^2 + 5$ và đồ thị hàm số $y = 2x^2 + m$ tiếp xúc nhau. Xác định tọa độ của tiếp điểm. *Đáp số:* $m = 1: A(2;9); m = 5: B(0;5)$.
5. Tìm a, b để đồ thị hàm số $y = \frac{ax+b}{x-1}$ đi qua điểm $A(3;1)$ và tiếp xúc với đường thẳng $2x - y - 4 = 0$. *Đáp số:* $a = 10, b = -28$ hoặc $a = 2; b = -4$.

Dạng 5. Bài tập nâng cao về tiếp tuyến

6. Tìm trên trục tung những điểm mà từ đó có thể kẻ được 3 tiếp tuyến tới đồ thị hàm số $y = x^3 - 3x^2$. *Đáp số:* Gọi $A(0;a) \in Oy \Rightarrow 0 < a < 1$.
7. Cho đồ thị hàm số $(C): y = x - \frac{1}{x+1}$.
- a) Chứng minh rằng trên (C) tồn tại vô số những cặp điểm mà tiếp tuyến tại đó song song với nhau.
- b) Tìm m để $d: y = m$ cắt (C) tại A, B sao cho OA vuông góc với OB . *Đs:* $m = \frac{1 \pm \sqrt{5}}{2}$.
8. (TSDH, A, 09) Viết phương trình tiếp tuyến với đồ thị hàm số $y = \frac{x+2}{2x+3}$, biết tiếp tuyến đó cắt trục hoành, trục tung lần lượt tại hai điểm phân biệt A, B sao cho tam giác OAB cân tại gốc tọa độ O . *Hd:* Gọi $M(x_0; y_0)$ là tiếp điểm của tiếp tuyến cần tìm. *Đs:* $y = -x - 2$.

Bài tập luyện tập

9. Cho hàm số $y = \frac{3x-2}{x-1}$ có đồ thị (C) . Viết phương trình tiếp tuyến với đồ thị (C) biết rằng tiếp tuyến vuông góc với $\Delta: 4x - y - 7 = 0$. *Đáp số:* $y = -\frac{1}{4}x + \frac{17}{4}, y = -\frac{1}{4}x + \frac{9}{4}$.
10. Tìm m để hai đường cong $y = \frac{mx-1}{x}$ và $y = 4x^2 + 1$ tiếp xúc nhau. *Đáp số:* $m = 4: M\left(\frac{1}{2}; 2\right)$.
11. Tìm a để hai đường cong $y = \frac{x^2 + 2x + 2}{x+1}$ và $y = -x^2 + a$ tiếp xúc nhau. *Đáp số:* $a = 2: M(0; 2)$.
12. (ĐHSP HN II, khối A và B, 99) Tìm trên trục Ox các điểm từ đó kẻ được 3 tiếp tuyến đến đồ thị hàm số $y = -x^3 + 3x + 2$. *Đáp số:* $a \in \left(-\infty; -\frac{2}{3}\right) \cup (2; +\infty) \setminus \{-1\}$.
13. Tìm những điểm trên đường thẳng $y = 1$ sao cho từ đó có thể kẻ được đúng một tiếp tuyến đến đồ thị hàm số $(C): y = \frac{2x^2 + x}{x+1}$. *Đáp số:* $a = \pm 1, a = \pm \frac{1}{\sqrt{2}}$.
14. Cho đồ thị hàm số $(C): y = \frac{x-3}{x+1}$. Viết phương trình tiếp tuyến của (C) biết khoảng cách từ tâm đối xứng của (C) đến tiếp tuyến bằng $2\sqrt{2}$.